

Література:

1. Васильченко Л. В., Гришина І. В. Професійна компетентність керівника школи. – Х. : Вид. група «Основа», 2006. – 208 с.
2. Волобуєва Т. Б. Самостійна діяльність керівника. – Х. : Основа, 2005. – 96 с. – (Б-ка журн. «Управління школою»; Вип. 6 (30)).
3. Гришина Т. В. Освітня технологія як професійний пріоритет учителя. – Х. : Вид. група «Основа», 2003. – 96 с. – (Серія «Бібліотека журналу «Управління школою»; Вип. 4).
4. Даниленко Лідія Менеджмент інновацій в освіті. – К. : Шк. Світ, 2007. – 120 с. – (Б-ка «Шк. світу»). Бібліогр. : с. 108-119.
5. Жерносек І. П. Формування управлінської науково-методичної культури керівника ЗНЗ/І. П. Жерносек. – Х. : Основа, 2010. – 192с. – (Бібліотека журналу «Управління школою»; Вип. 9 (93))
6. Мармаза О. І. Інноваційні підходи до управління навчальним закладом. – Х. : Видав. гр. . «Основа», 2004. – 240 с. – (Серія «Бібліотека журналу «Управління школою»; Вип. 11 – 12 (23-24)).
7. Мармаза О. І. Менеджмент в освіті: дорожня карта керівника. – Х. : Основа, 2007. – 448 с. – (Серія «Адміністратору школи»)
8. Наука управління загальноосвітнім навчальним закладом: Навч. посібник / Т. М. Десятов, О. М. Коберник, Б. Л. Тевлін, Н. М. Чепурна. – Х. : Основа, 2004. – 20 с. – (Серія «Управління школою»).
9. Павлютенко Є. М. Психологія менеджменту освіти: Навчальне видання/ Є. М. Павлютенко. - Х. : Основа, 2012. – 127 с. – (Бібліотека журналу «Управління школою»; Вип. 5(113)).

Киричук Т. В.*

**ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО ДИТИНИ
В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ ДНЗ**

У статті обґрунтовано суть особистісно орієнтованого підходу до дитини в навчально-виховному процесі дошкільного навчального закладу.

Соціальні й політичні зміни, що відбуваються в Україні, входження її в єдиний європейський простір зумовлюють прогресивні зміни у стратегії розвитку національної системи дошкільної освіти. В умовах змін на часі модернізація змісту дошкільної освіти, гуманізація її цілей та принципів, переорієнтація на розвиток особистості дитини.

Сучасні тенденції розвитку дошкільної освіти характеризуються переходом від традиційної моделі виховання до розвивальної конструктивної моделі, орієнтованої на результат. Актуальним питанням сьогодення є створення сприятливих умов для особистісного становлення й творчої самореалізації кожної дитини, формування її життєвої компетентності. Саме на цьому пріоритеті – ідеї дитиноцентризму – наголошував президент національної академії педагогічних наук України

* © **Киричук Т. В.**

В. Кремень на I Всеукраїнському з'їзді педагогічних працівників дошкільної освіти, який відбувся 5 листопада 2010 року. Це передбачає поступовий перехід від навчально-дисциплінарної моделі до особистісно орієнтованої.

Дослідження останніх років, присвячені проблемам дитинства, виявляють розуміння сутності дитинства і ставлення до нього як культурно-історичного, соціально-психологічного, соціально-педагогічного феномену, а саме: обґрунтовано підхід до проблеми розвитку людини, яка росте, як особистості на основі поняття «соціальний розвиток у просторі – часу Дитинства» (Д. І. Фельдштейн), культуротворча функція дитинства в розвитку суспільства (В. Т. Кудрявцев), наявність у свідомості дітей символів світоустрою (Ю. О. Аксьонова) та ін. Відомо, якщо простір, у якому живе дитина, не задовольняє її вікових потреб, вона відчуває сильний дискомфорт, отже, виростає емоційно й фізично недозрілою, не здатною до інтимно-особистісних відносин із середовищем тощо (М. В. Осоріна).

У сучасних наукових дослідженнях підкреслюється думка про те, що в навчально-дисциплінарній моделі дошкільної освіти мета була детермінована суспільними інтересами, рішеннями держави та уряду, при цьому задовольнялося лише суспільне замовлення й зовсім не враховувались дитячі можливості та потреби. У фронтально орієнтованій освітній діяльності переважала спрямованість на передачу готових, вироблених дорослими знань, формування певних умінь та навичок, що обмежувало можливості активізації особистого (та особливого) внутрішнього потенціалу дитини, спрямовувало увагу педагогів на застосування уніфікованих методів прямого впливу, фронтальних форм роботи, упродовження авторитарно-дисциплінарного стилю спілкування, уникнення індивідуалізованих, емоційно-почуттєвих форм взаємодії з дітьми.

На відміну від цього особистісно орієнтована модель освіти спрямована на забезпечення умов для розвитку й саморозвитку кожної дитини з урахуванням її унікальної своєрідності, максимально повної гармонізації індивідуальних відмінностей, активізації особливих, своєрідних, притаманних лише цій дитині, ресурсів, підтримка прагнень до самостійного вироблення власного стилю діяльності, поведінки та життя.

Дошкільна освіта як перша самоцінна ланка має гнучко реагувати на сучасні соціокультурні запити, збагачувати знання дитини необхідною якісною інформацією, допомагати їй реалізувати свій природний потенціал, орієнтуватися на загальнолюдські й національні цінності.

Нині засадами Базового компонента дошкільної освіти України (за новою редакцією) виступили:

- визнання самоцінності дошкільного дитинства;
- збереження дитячої субкультури;
- створення сприятливих умов для формування особистісної зрілості дитини, її базових якостей;

НАУКА – ШКОЛІ

- пріоритет повноцінного проживання дитиною сьогодні;
- повага до дитини, урахування індивідуального особистого досвіду дошкільника;
- компетентнісний підхід до розвитку особистості, збалансованість набутих знань, умінь, навичок, сформованих бажань, інтересів, намірів та особистісних якостей і вольової поведінки дитини;
- надання пріоритету соціально-моральному розвитку особистості, формування в дітей уміння узгоджувати особисті інтереси з колективними;
- формування в дітей цілісної, реалістичної картини світу, основ світогляду [1].

Введення в життя особистісно орієнтованої моделі освіти потребує від вихователя вміння враховувати індивідуальність кожної дитини, тобто застосування в навчально-виховній роботі особистісно орієнтованого підходу.

Особистісно орієнтований підхід ґрунтується на визнанні дитини найвищою цінністю і спрямований на створення відповідних умов для становлення дошкільника як особистості, яка живе повноцінним життям, у якій збалансовані тенденції до самореалізації, саморозвитку й самозбереження. Основними способами спілкування дорослого з дитиною в такому разі є: запрошення, співпраця, розуміння, визнання дитини такою, якою вона є, уміння стати на її позицію.

Найважливішими завданнями навчально-виховної роботи, яка реалізує особистісно орієнтований підхід до дитини, є: навчити жити в змінному, плинному світі, адаптуватися до змін, відчувати смак свободи, самоактивності, власної творчості, розвинути базис особистості культури, навчити бути частиною суспільства [2].

Із застосуванням орієнтації в навчально-виховному процесі дошкільного навчального закладу на індивідуальність кожної дитини у вихователя виникає необхідність використовувати індивідуальний та диференційований підходи, як засоби реалізації особистісно орієнтованої моделі дошкільної освіти.

Реалізувати індивідуальний підхід – означає ставитися до кожної дитини як до своєї, неповторної особистості, ураховуючи множинність і різноманітність характеристик кожної конкретної дитини (статевих відмінностей, темпераменту, характеру, здібностей), усвідомлюючи, що кожна дитина не краща й не гірша за іншу, а діти просто різні.

Диференційований підхід базується на знанні індивідуальних особливостей дитини, проте на відміну від попереднього, відображає швидше відносини «дитина – освітній матеріал», ніж «дитина – людина» [2]. Виходячи із зазначеного, вихователь умовно розподіляє дітей на групи, кожній з яких пропонує відмінний за обсягом, складністю, характером матеріал, що оптимізує освітній процес і дає різним дітям можливість

навчатися і виховуватися немов за індивідуальною програмою.

Дитинство – період, коли людина інтенсивно навчається. Навчальна взаємодія дорослого із сучасною дитиною може будуватися лише на засадах ділового партнерства, взаємодовіри й поваги, що передбачає формування цілісної особистості, яка усвідомлює свою гідність і поважає інших людей [3].

Ознаками особистісно-зорієнтованого навчання є:

- зосередження на потребах дитини;
- діагностична основа навчання;
- переважання навчального діалогу;
- ситуація вибору й відповідальність;
- співпраця, співтворчість між дітьми й педагогом;
- турбота про фізичне, психічне, соціальне й духовне здоров'я кожного вихованця;
- пристосування методики до навчальних можливостей і освітніх потреб дитини;
- стимулювання розвитку й саморозвитку дитини;
- перенесення засвоєного в нову життєву ситуацію.

Метою освітньо-виховного процесу в дошкільному закладі має бути розвиток індивідуальних пізнавальних здібностей дитини, що потребує особливої уваги до процесу засвоєння дітьми програмового матеріалу.

Отже, навчання й виховання є спільною діяльністю дорослого й дитини, у якій дитина виступає суб'єктом взаємодії. А це означає, що саме від можливостей дитини залежить якість засвоєння й виконання завдання. Необхідно враховувати індивідуальні особливості пізнавальних процесів кожної дитини (сприймання, пам'яті, мислення, уяви, волі та почуттів), від яких залежить швидкість усвідомлення та глибина засвоєння інформації, здатність застосовувати набутий знання в житті. Тому кожному вихователю необхідно помічати, як по-різному сприймають діти його пояснення завдання, як включаються в діяльність, реагують на нове та невідоме. Важливо знати, що і як дитина робить, щоб засвоїти матеріал, а саме яка пізнавальна активність, уміння знаходити виходи за межі заданого, перетворювати його, застосовуючи при цьому різні способи й засоби. За обраними дитиною способами виконання завдань вихователю може судити про рівень розвитку її пізнавальних здібностей. Саме в цьому виявляються особистісна орієнтація дитини, її ставлення до матеріалу, зацікавленість ним, характер засвоєння інформації.

Обов'язковим є і створення в навчально-виховному процесі ситуацій, що стимулюють допитливість, спонукають дитину використовувати набутий досвід для виконання завдань. Важлива спільна діяльність дорослого з кожною дитиною, з окремими групами вихованців. При цьому педагог має емоційно виразно проявити зацікавленість процесом пізнання, заохочувати дітей і водночас вчити їх конкретних способів розв'язання завдань.

Серед методів навчання перевагу слід віддавати практичним: грі, спільній діяльності з дорослим чи однолітками, моделюванню, експериментуванню, вправлянню тощо. Та це не означає, що організовані колективні заняття не можна використати із цією ж метою. В арсеналі сучасного вихователя обов'язковими мають стати заняття-дослідження, заняття-відкриття, заняття-подорожі, заняття-мрії, на яких дітям надається можливість ділитися своїми почуттями, мріями. Важливо надавати дітям більшої самостійності, забезпечувати їм у ході заняття право вибору способів досягнення мети, побудови взаємодії з однолітками; заохочувати ініціативність, помічати докладені вольові зусилля, відповідальність. Тобто справа не в тому, щоб збільшити час та обсяг інформації, а в оптимальних організації та структурі занять.

Нині головна трудність, яка постає перед вихователем – надзвичайна складність в організації індивідуально-диференційованого, особистісно орієнтованого навчання та виховання в умовах роботи з великим колективом дітей. Кожна дитина потребує концентрації всіх зусиль педагога, і за умов, коли їх у групі 25-30, здійснювати якісне навчання дуже важко. Але залучення до роботи в дошкільних навчальних закладах вузьких спеціалістів (музичних керівників, інструкторів із фізичного виховання, викладачів образотворчого мистецтва, іноземної мови, хореографії) дає можливість поділити групу й зменшити кількість дітей, що забезпечить індивідуально-диференційований підхід.

Також необхідно створювати та облаштовувати розвивальний простір, де передбачено змістове наповнення різних видів дитячої діяльності в груповій кімнаті, який максимально б задовольняв потреби кожної дитини. Тому педагогічним працівникам потрібно наповнювати його різноманітними атрибутами, які допоможуть зацікавлювати кожну дитину, знаходити улюблені заняття, розвивати свої вміння, навички, проявляти емоції та почуття. Вихователям потрібно пам'ятати, що потрібно не лише створювати розвивальний простір, а й працювати в ньому з дітьми.

Отже, особистісно орієнтований підхід є головним чинником успішності освітнього процесу в сучасних дошкільних навчальних закладах, оскільки сучасні діти потребують самостійності – як умови розвитку, а також свободи вибору – як його джерела.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Наук. кер. А. М. Богуш // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2012. – Спецвипуск. – 63 с.
2. Гуманізація процесу навчання в школі: Навчальний посібник/ За ред. С. П. Бондар – 2 вид., доповн. – К. : СтилоС, 2001. – 256 с.
3. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні: Наук.-метод. посіб. /Наук. ред. О. Кононко. – К. : Ред. журн. «Дошкільне виховання», 2003. – 243 с.